

Rörelse, musik och fantasi – fånga de yngsta barnen i förskolan!

Musik och dans i praktik och teori

Maria Fabien och Lovisa Gustafsson

Lärofortbildning AB, 12 nov 2021

Vilken betydelse har musiken och dansen i relation till barnens utforskande, kommunikation och identitet?

“Humans can learn to ignore the dancing we do. We can learn to restrict our sensory awareness to the barest minimum. We can repress our impulses to move, bind our kinetic imagination, and deny that our bodily selves have any role to play in determining who we are. We do so at our peril. There is a dancer in each of us and a dance in everything we do.

Our task at this movement in time is to find it, nurture it, and so let the dance continue.”

Kimmerer. L. Lamothe (2015, s.15)

Vad skriver läroplanen, Lpfö-18, om musik och dans?

I förskolans läroplan Lpfö-18 motiveras och formuleras musik och dans som estetiska skapande uttrycksformer. Här står att barn både söker och erövrar kunskap genom bland annat skapande i musik och dans. Förskolan ska sträva efter att barnen utvecklar sitt skapande i musik och dans och sin förmåga att uttrycka upplevelser, tankar och erfarenheter genom musik och dans. Musik och dans beskrivs dessutom som språk eller kommunikationsformer att kommunicera sina tankar och känslor genom och ett görande att samspela och skapa mening med andra människor genom.

Vad säger forskning och litteratur om barns dans?

- Det är viktigt att barn får möjlighet till estetiska upplevelser (flow) i dansen (Stinson, 1988, 2002).
- Det är viktigt att barn får mycket tid till att upptäcka dansen och fördjupa sig i egna intressen, vid sidan av de mer instruktionsbaserade stunderna (Stinson, 1988, 2002).
- Det är nödvändigt att utveckla danspedagogik som sätter barnets begär efter lek, deras kultur och intressen i centrum av processen och gör dem medskapare av dansstunderna (Anttila, 2007; Lindqvist, 2001; Sansom, 2009; Stinson, 1988, 1998, 2002).
- Det är viktigt att uppmärksamma och möjliggöra för de yngsta barnens (1–2,5 år) specifika sätt att utvecklas, leka, interagera och vara på där kropp och rörelse, rutinlekar och upprepningar är centrala och viktiga uttryck (Løkken, 2000ab, 2009; Engdahl, 2011).

Vad skriver läroplanen, Lpfö-18, om arbetsformer i förskolan?

Utbildningen ska ”ge utrymme för barnens egna initiativ, fantasi och kreativitet” (ibid., s. 11) och ”utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant” (ibid., s. 7). Vidare beskriver läroplanen att ”barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar” och att de ska ges ”tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva” (ibid., s. 8) samt möjlighet till ”eget skapande” (ibid., s. 9).

Ur Gustafsson (2021)

Vad händer egentligen i hjärnan när man lyssnar på musik?

– Musik kan verkligen engagera imponerande många system i hjärnan. De musikaliska ljuden bearbetas först i hörselområden. Områden i främre delen av pannloben är viktiga för att följa och förstå musikaliska förlopp. Längre bak i pannloben är det motoriska områden som aktiveras, vilket gör att vi rör oss spontant i takt med musiken. Aktiviteten i emotionella system ser olika ut beroende på vilka känslor musiken väcker, och musik vi gillar kan aktivera belöningssystem. Slutligen kan musik förstås också väcka minnen och associationer.

”Så bygger musiken om våra hjärnor”, artikel i DN, Schottenius, 2017-02-19

Fredrik Ullén, konsertpianist och professor i kognitiv neurovetenskap, född 1968

Musikens grundelement

Rytm

Puls

Tempo

Dynamik

Tonhöjd

Harmoni

Form

Klangfärg

Skriftspråk:
Symboler och
notation

Uttrycksformer

Reproduktion

Produktion

Perception

Interpretation

Reflektion

Konsument

Producent

Identitet

”Det faktum att rytm går direkt till örat, omsätts på kemisk nivå och skickar impulser ut till musklerna autonomt är intressant och viktig kunskap för att förstå att musik och dans inte handlar om begåvning, utan är en medfödd kognitiv funktion. En funktion som vi sedan lär oss att behärska, negligera eller kultivera. Det är här som betydelsen av arv och miljö blir avgörande. Detta illustrerar vikten av musik och dans i förskolan, eftersom vi kan stimulera och vidmakthålla kroppens naturliga förmåga och bidra med att de kognitiva funktionerna kan befästas.”

Ur processkrivningen

Kreativitet – flow

Flow är ett tillstånd av kreativitet som är omedveten på så sätt att hjärnans kontrollsysteem inte är aktiverad, självmedvetandet är tillfälligt bortkopplat. Friheten från att reflektera kring sitt görande ger en frist från självkritik, ett icke-värderande tillstånd som är nödvändig för att flow ska uppnås. Kriterierna är att det är utmanande, men inte för svårt, samt lustfyllt. (ungersk-amerikanske professorn Mihaly Csikszentmihalyi, som forskat om lycka och kreativitet, Eva Bojner Horwitz, Karolinska institutet)

Hemligheten: att kunna växla mellan idéskapande och disciplin. Även dynamiken mellan aktivitet och vila betonas, där stunder av vila beskrivs som helt avgörande.

Utåtriktade och inåtriktade aktiviteter

Ullén, konsertpianist och professor i kognitiv neurovetenskap

”Vi tänker att vi båda, pga våra musikaliska bakgrunder, har en förförståelse för tajming som visat sig vara en viktig faktor i att skapa förutsättningar för dessa tillstånd av att flow ska kunna uppstå och fortgå, kombinerat med en lyhördhet och en stark närvaro - som i ett ensemblespel.

Ullén lyfter fram att det är en tränings sak att hitta till och uppehålla sig i tillstånd av flow, det kräver både övning i själva “flowandet”, men också en disciplin och förkunskap för att kunna vara kreativ.

Ju mer förkunskap, desto större palett, desto fler möjliga kopplingar och associationer som är kreativitetens verktyg.”

(ur förskolans processkrivning)

Vilken roll och vilken kompetens krävs av oss pedagoger?

Begrepp att tänka och göra dans ihop med:

- Danshändelse
- Mer-än-mänskliga danspraktiker
- Utspridd danspraktik
- Meddansande pedagog
- Okontrollsdans

(Gustafsson, 2021)

Musicking

”Kreativ improvisation i förskolan”

Licentiatuppsats i barn- och ungdomsvetenskap vid
Stockholms universitet 2013

Maria Wassrin

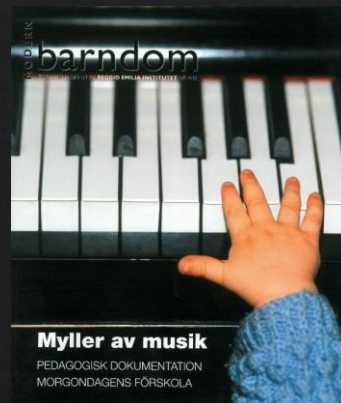
Musikvetenskap för förskolan

Natur och kultur, 2010

Modern barndom

Nr 4, 2010

Pedagogisk miljö i tanke och handling

Läraryörlaget
2016 och 2021

Musik och språk

Ulf Jederlund
Liber 2012

Maria Edin 2010

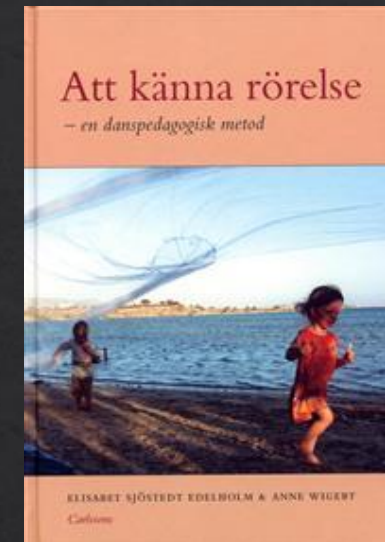
Helander (red)
2012

Koreografier
Caprioli & Wallenstein (red)
2008

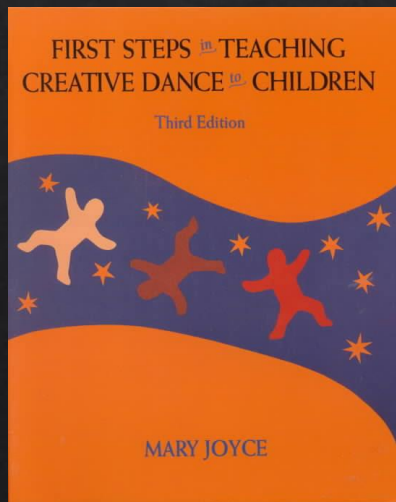

Biljana Fredriksen
2015

Sjöstedt-Edelholm & Wigert
2005

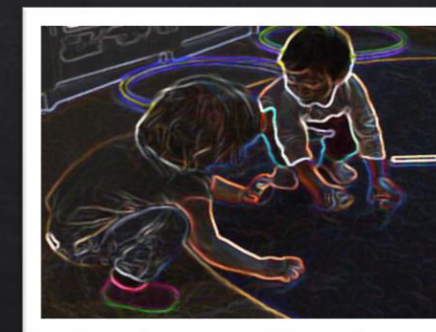
Danslek på Dagis 1982

First steps in teaching creative dance to children. Mary Joyce 1994

Konsten att lära barn estetik
Ingrid Pramling Samuelsson 2015

Ljud som samarbetspartners - yngre barns ljudutforskande i förskolan

Lovisa Gustafsson

Experimenterande dans med förskolans yngsta barn

- En studie i och med dans, kropp och rörelse i förskolan

Licentiatuppsats (2021)

Hillevi Lenz Taguchi, Anna Palmer. Lovisa Gustafsson

Individuating 'sparks' and 'flickers' of 'a life' in dance practices with preschoolers: the 'monstrous child' of Colebrook's Queer Vitalism (2015)

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-4427&pid=diva2%3A1034589>